

Danmark med tiltak mot foreldrefremmedgjøring

Eivind Meland

Eivind.Meland@uib.no

Den danske regjering (Socialdemokratiet, Moderaterne og Venstre) har inngått en avtale med de øvrige partiene i Folketinget om å fremme barns interesser og velferd blant annet med å hindre og raskt slå ned på foreldresjikaner og -fremmedgjøring.

Eivind Meland. Foto: David Jahanlu

Avtalen skal legge grunnlaget for en kommende foreldreansvarslov som skal fremmes i nær framtid. Denne loven skal inneholde sanksjonsmidler slik at det ikke skal svare seg å hindre gjensidig samvær etter samlivsbrudd. I avtaleteksten står det: «Det er afgørende for partierne, at der så tidlig som muligt sættes ind over for samarbejdschikane, herunder forældrefremmedgørelse, hvilket bl.a. betyder, at der er behov for at stille skarpt på chikanerende forældre.» Det bevilges midler til faglig oppdatering av psykologer, familierapeuter og rettssakkyndige slik at de skal være i stand til å identifisere foreldrefremmedgjøring som en form for familievold (Social-, bolig- og ældreministeriet, 2023).

I mandatet til Barnelovutvalget ba regjeringen utvalget om å ta hensyn til rettsutviklingen i de nordiske land (NOU, 2020). For meg er det derfor et tankekors at vi her i landet fortsatt holder oss med et departementalt skriv som instruerer rettsorganer om ikke å ha tillit til rettsparter som henviser til foreldrefremmedgjøring i rettstvister etter familie- og barneloven (Torsteinson et al., 2008). Begrunnelsen er at det kan «føre til at foreldre vegrer seg for å fortelle om vold og overgrep» (s. 36). Heller ikke kan det hjelpe at vi har et fagmiljø med stor innflytelse på rettssakkyndighet og myndighetsutøvelse som oppfordrer til å «skrote begrepet foreldrefremmedgjøring» (Stokkebekk et al., 2023). Barnelovutvalgets flertall ser det heller ikke som nødvendig å innføre strengere sanksjonsmidler mot samværs sabotasje (NOU, 2020). I vårt naboland identifiseres foreldrefremmedgjøring tverrpolitisk som skadelig for barns helse og velferd. Mener Barne- og familiedepartementet, forfattergruppen som vil skrote begrepet, og flertallet i Barnelovutvalget at norske barn ikke trenger beskyttelse og tiltak mot foreldrefremmedgjøring?

I vårt naboland identifiseres foreldrefremmedgjøring tverrpolitisk som skadelig for barns helse og velferd.

Spørsmålet er retorisk, men illustrerer at norske myndigheter i altfor lang tid har hatt et forenklet og kjønnet syn på vold i nære relasjoner. Fedre er voldsutøvere og mødre volds ofre med et slikt perspektiv. Barne-, familievern og rettsorganer har utviklet praksiser som oppleves som fordomsfulle og undertrykkende blant en voksende minoritet menn og fedre (Lien, 2017). Virkeligheten er kompleks. Vi trenger beredskap mot alle typer vold, ikke bare den som retter seg mot kvinner. Og foreldrefremmedgjøring utøves av både fedre og mødre. I den eneste empiriske studien fra Norge viser vi at foreldrefremmedgjøring er assosiert med voldsformer som psykisk vold, samværs sabotasje, fysisk vold og falske anklager (Meland et al., 2023). I internasjonal forskningslitteratur forstås fenomenet som en form for instrumentell vold ved at det skiller seg fra intensjonal vold (Harman et al., 2018). Påstander om at foreldrefremmedgjøring i rettslig sammenheng tjener som påskudd til å undergrave kvinners rett til å beskytte seg selv og sine barn mot vold, er nylig gjort til skamme i en stor empirisk studie med rettsdata fra Canada (Harman et al., 2023).

Norske fagpersoner mener det skaper distanse til barn å bruke begrepet foreldrefremmedgjøring. De synes opptatt av at vi må ivareta frivillighet og en relasjonell og systemisk tilnærming der barn vegrer seg for samvær med den ene forelderen (Stokkebekk et al., 2023). Jeg kjenner bare én studie der systemisk familierapi uten bruk av tvangsmidler har effekt og bedrer barns relasjon til begge foreldre (Toren et al., 2013). I studien ble det funnet at begge foreldre måtte akseptere og fullføre et ganske intensivt behandlingsprogram over et helt år for å oppnå effekt. I nær 40 % av tilfellene avslo den ene eller begge foreldre å delta i denne studien fra Israel. Andre foreldregjenforeningsprogram fra USA og Canada forutsetter rettslig omgjørelse av bosted og/eller midlertidig brudd i forholdet mellom barn og den fremmedgjørende forelderen (Reay, 2015; Warshak, 2018). Det kan selvsagt skape distanse til et barn som mister kontakt med en foretrukken forelder, men en slik reaksjon beskrives

som kortvarig, og barnet medvirker positivt i behandlingen. Systemisk familierterapi anvendes også i disse programmene. Det er derfor ingen grunn til å påstå at slike program er uforenlig med systemisk tilnærming i behandlingen.

Vi må evne å holde tunga beint i munnen. Det handler om å sikre barns helse og velferd med å bevare sine relasjoner med begge sine gode nok foreldre også etter samlivsbrudd. Alle former for vold mot barn og foreldre må gjenkjennes og håndteres av familie- og barnevern, barne- og barnevernsrett og strafferett.

Referanser

- Harman, J. J., Giancarlo, C., Lorandos, D. & Ludmer, B. (2023). Gender and child custody outcomes across 16 years of judicial decisions regarding abuse and parental alienation. *Children and Youth Services Review*, 155, 107187. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chilyouth.2023.107187>
- Harman, J. J., Kruk, E. & Hines, D. A. (2018). Parental alienating behaviors: An unacknowledged form of family violence [Review]. *Psychological Bulletin*, 144(12), 1275–1299. <https://doi.org/https://dx.doi.org/10.1037/bul0000175>
- Lien, M. I. (2017). *Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner Proba samfunnsanalyse*. Proba samfunnsanalyse. <https://proba.no/wp-content/uploads/probarapport-1702-den-mannlige-smerte.-menns-erfaringer-med-vold-i-naere-relasjoner.-1.pdf>
- Meland, E., Furuholmen, D. & Jahanlu, D. (2023). Parental alienation – a valid experience? *Scandinavian Journal of Public Health*, 14034948231168978. <https://doi.org/10.1177/14034948231168978>
- NOU. (2020). *Ny barnelov. Til barnets beste*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-14/id2788399/>
- Reay, K. M. (2015). Family reflections: A promising therapeutic program designed to treat severely alienated children and their family system. *American Journal of Family Therapy*, 43(2), 197–207. <http://dx.doi.org/10.1080/01926187.2015.1007769>
- Social-, bolig- og ældreministeriet. (2023). *Aftale mellem regeringen og Socialistisk Folkeparti, Danmarksdemokraterne, Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Enhedslisten, Radikale Venstre, Dansk Folkeparti, Alternativet og Nye Borgerlige om et forbedret familieretligt system*. København: Social-, bolig- og ældreministeriet. https://sm.dk/Media/638369321309768802/Aftale%20om%20et%20forbedret%20familieretligt%20system_UA.pdf?utm_source=Pressemeddelelser&utm_campaign=8c99d8d5d4-EMAIL_CAMPAIGN_2023_12_01_02_29&utm_medium=email&utm_term=0_-8c99d8d5d4-%5BLIST_EMAIL_ID%5D
- Stokkebekk, J., Steinsvåg, P. Ø., Nordvik, T., Eikrem, T., Holt, T. & Nordanger, D. (2023). «Foreldrefremmedgjøring» bør skrotes. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. <https://psykologtidsskriftet.no/debatt/2023/09/foreldrefremmedgjoering-bo...>
- Toren, P., Bregman, B. L., Zohar-Reich, E., Ben-Amitay, G., Wolmer, L. & Laor, N. (2013). Sixteen-session group treatment for children and adolescents with parental alienation and their parents [Empirical Study; Interview; Quantitative Study]. *American Journal of Family Therapy*, 41(3), 187–197. <https://dx.doi.org/10.1080/01926187.2012.677651>
- Torsteinson, S., van der Weele, J. & Steinsvåg, P. Ø. (2008). *Barnefordelingssaker der det er påstander om vold*. *Psykologfaglig informasjon til dommere, advokater og sakkyndige*. Barne- og likestillingsdepartementet.

Warshak, R. A. (2018). Reclaiming parent-child relationships: Outcomes of family bridges with alienated children [Peer Reviewed]. *Journal of Divorce & Remarriage*. <https://doi.org/10.1080/10502556.2018.1529505>